

Леонід Денисенко: емблеми. Екслібриси. Заголовки.

Сергій Панета

к. м-ва, доцент, доцент кафедри дизайну

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,

e-mail: papetasp@krok.edu.ua,

ORCID: 0000-0001-9896-4411

Актуальною складовою сучасної візуальної комунікації є розробка айдентики. Цей вид творчості вимагає від митця образності, конструктивності і лаконізму художнього мислення. Л. Денисенко був щедро обдарований в цій ділянці графічного дизайну. Його фантазія й уміння komponувати здаються невичерпними. Однією з творчих перемог митця стала емблема, яку було прийнято управою Сіднею для проведення міських святкувань і урочистостей. В цій роботі художник дотепно комбінує графічні силуети двох знаменитих сіднейських архітектурних пам'яток – мосту і опери. Попри те, що абрисы обох споруд гранично схематизовані, точність відбору найвиразніших рис зберігає квінтесенцію архітектурного образу. Особливо експресивно виглядає в цій емблемі силует всесвітньо знаменитої сіднейської опери.

Тимчасом, як і завжди найбільших зусиль Л. Денисенко докладає до розвитку рідної культури. Його емблематика охоплює широкий діапазон українського життя в діаспорі, підтримуючи високий мистецький рівень найрізноманітніших починань і заходів. Визначну роль грають для Л. Денисенка релігійні і моральні засади людського життя. Однією з найважливіших його ланок, на переконання художника, є сім'я. Цю тему, що є лейтмотивом численних його творів у різних жанрах, цього разу він представляє у вигляді емблеми «Декада української родини». Тут, як і в деяких інших роботах, художник звертається до геральдичної композиції. Круглий медальйон, всередині якого зображено батьків з малям, він поміщає в центр українського тризуба. Вже вкотре Л. Денисенко проводить паралель між ідеєю державності і міцною родиною, як запорукою міцної держави. Тло тризуба орнаментальне, немов тканий килим. Навколо тризуба – вінок з гнучких гілок верби. Всі елементи емблеми глибоко просякнуті національною символікою і прагненням через зображення донести хвилюючу художника думку.

На відміну від урочистого характеру попередньої роботи емблема для обкладинки програмки концертів відрізняється вишуканим артистизмом. Художник komponує театральний антураж з атрибутами мистецтв, вільно розташовуючи їх в полі аркуша. В цій роботі він передусім прагне досягти хвилюючого відчуття театральної атмосфери, збудити радісне очікування зустрічі з музикою і драматичним мистецтвом. Разом з такими традиційними атрибутами мистецтв як антична маска, нотний зошит, скрипка, флейта, Л. Денисенко розширює «формальний асортимент» композиції декоративними елементами: це довга хвиляста стрічка, гілка з листям, птах.

На контрасті з артистичною свободою і розмаїтим антуражем емблеми

театральної програмки хочеться звернути увагу на мінімалістичну стилістику інших творів. Найлаконічнішою можна вважати емблему товариства Зелений Світ, яка представляє собою схематизований трилисник, вписаний в коло. Майстерною компоновкою і точно відібраними елементами відрізняється емблема Союзу українських організацій в Австралії. Тут тризуб доладно вписано у форму восьмикутника, горішня частина помережена символічними променями сонця, що сходять, а діл композиції представлено неначе зоряне небо. Абревіатуру СУОА розділено на дві частини: «СУО» написано скорописом на тлі тризуба, а літера «А», немов архітектурна конструкція підтримує горішні літери. Монументальною простотою вирізняється емблема видання «Енциклопедія української діаспори». Прямокутник розкритої книги з абревіатурою видання вписано в коло земної кулі. Вздовж осі симетрії розташовано український тризуб увінчаний хрестом, ззовні зображення огортають тендітні гілки. Графічну мову цієї емблеми доведено до граничної виразності і лаконізму.

Навіть побіжно згадуючи створені автором емблеми з різних нагод, перелічити їх не так просто. Серед них: нагородний бланк Геологічної асоціації, знак Центру українознавства, відзнака Музею українського мистецтва в Мельбурні, емблеми Українського кобзарського фестивалю, ансамблю ім. В. Івасюка, Української музичної спілки, Української автокефальної православної церкви, товариства «Відродження» тощо.

Близьким за формальними ознаками жанром графіки є екслібрис. На відміну від емблематики, котра переважно присвячена якомусь соціально значущому явищу, екслібрис має приватний характер. Тут має бути виразно виявлена суть, що репрезентує особистість, власне кредо висловлене через візуальний образ. До створення екслібрисів, як і в інших графічних жанрах, Л. Денисенко залучає різностильові художні прийоми. Ми бачимо зображення з реалістично виявленими простором, об'ємом і тональними ефектами, декоративно-площинні композиції, а також змішані варіації тих та інших.

За взірць площинної композиції можна обрати екслібрис Юрія Дехнича. Художня мова цього твору близька до стилістики модерних течій в мистецтві. Графічні образи предметів і принцип членування поля зображення на різнотональні площини мають здебільшого абстрактний характер. Скажімо білий силует реторти в правому горішньому куті подібний до абстрактної каплеподібної плями, а чорні прямокутники на тлі білого квадрату, себто книжки на полиці, одночасно викликають предметні і абстрактні асоціації. Схематичне зображення Австралії і двох долонь в нижньому регістрі композиції трактовані художником в схожому подвійному стилістичному образі.

Екслібрис Франка Блоксгама скомпонований з цілком реалістичних атрибутів, проте, має переважно площинний характер. Художник вдається до тональної розробки форм окремих аксесуарів, в цілому не порушуючи домінування площини над об'ємом. В цій роботі Л. Денисенко винахідливо комбінує елементи зображення. Основну форму екслібриса у формі неправильного ромбу утворено з двох аборигенських бумерангів. Горішній

бумеранг слугує полем для написання прізвища власника і водночас утворює фронтон портика з колонами тосканського ордеру, напівциркульним люнетом і написом „EX LIBRIS” на антаблементі. Обабіч портика бачимо мисливські атрибути європейців й аборигенів, що можливо вказує на хоббі Блоксама. А в самому центрі, під портиком розташовано атрибути його професії – гусяче перо і книжки.

Для екслібриса свого багаторічного друга професора-мовознавця Петра Одарченка Л. Денисенко обирає мотив українського села. Перший план вирішено художником в декоративно-площинній манері. Головними атрибутами тут є вишиваний рушник, розкрита книжка і гусяче перо, яким віртуозно виведено ім'я власника на сторінках книги. Другий план має реалістичну просторово-обсягову структуру. Традиційний сюжет з українською хатою під стріхою і садком відтворює справжнє помешкання Одарченка на Полтавщині. Поєднуючи дві стилістично розбіжні манери, взаємозаперечні одна одній, Л. Денисенко знаходить оригінальне композиційне рішення – перший план він трактує як декоративне облямування для пейзажу на другому плані.

Поруч з тонким відчуттям узагальненої графічної форми Леонід Денисенко добре розуміється на шрифтах, а надто в мистецтві шрифтового оформлення художніх творів, друкованих видань тощо. Його улюблений шрифт має українське походження. В 1920-х рр. він був спроектований Г. Нарбутом і його послідовниками на основі барокових стародруків, особливо ж ініціалів – надзвичайно живописних за формою, з елегантними кресочками і вигадливими засічками. Варіюючи вже відомі шрифти, додаючи своє, художник віртуозно опанував технікою їх виконання і широко застосував для оформлення україномовних видань в діаспорі. Зокрема, згадані вище шрифти він використав для заголовків таких видань: «Наше слово», «Ватра», «Громадські вісті», «Література і мистецтво». Зрідка художник у написанні заголовка звертається до прямих рублених шрифтів. Як приклад – шрифтове оформлення рубрик: «Події в світі за тиждень», «Новини», «З листів до редакції». Деякі рисовані шрифти Денисенко робить за взірцем середньовічних писарів, а саме сполучаючи їх з багатою орнаментациєю. Таким чином він оформлює заголовок «Вісті музею українського мистецтва», використовуючи мотиви давньоруських орнаментів. Шрифтове оформлення спеціалізованих видань художник досить часто супроводжує рисунками, які підпорядковано масштабу і стилю заголовку. Це такі видання, як «Світ молоді», «Література і мистецтво», «Голос совісти», «Жіночий куток». З присутнім йому хистом карикатуриста Л. Денисенко береться до оформлення гумористичних видань і веселих рубрик. Наприклад в рубриці «Просимо до смачного столу», слово «столу» він дотепно конструює з кухонних аксесуарів.

Ключові слова: екслібрис; графіка; композиція.

Список використаних джерел

1. *Моя Україна: ретроспекція творчості.* / Леонід Денисенко. – К.: Майстерня книги, 2009. - 472 с.